

TÜRKİYE'DE İŞÇİ KONFEDERASYONLARININ KURULUŞ VE GÖREVLERİ

Kemal SÜLKER
(DISK Genel Sekreteri)

Cemiyetler Kanunu'nun sınıf esasına dayanan dernek kurma yasağı kaldırıldıktan sonra kurulan işçi sendikaları, henüz Birlik kurmuş ve örgütlenmede yeni aşamalara ulaşmaya vakit bulamamışken Sıkı Yönetim Komutanlığınca kapatılmıştır (Aralık 1946). Ancak, sendika kurma özlemi içindeki işçilerin bu eğilimlerini değerlendirmek zorunda kalan iktidar, yeni bir yasa ile sendika kurmayı hem disiplin altına almak, hem de işçilerin örgütlenme ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmak amacı güderek yeni bir sosyal döneme geçilmesini sağlamıştı.

5018 sayılı yasa, terim olarak konfederasyon'dan söz etmemişse de birlik deyiminden böyle bir örgüte gidilmesine imkân vermiştir. Netekim CHP iktidarı, sıkı yönetimin sendikaları kapatmasından sonra esen tedhiş havasını yok etmek ve işçileri kendi denetimi altındaki sendikalarda toplamak isteğiyle harekete geçtikten, iki düzineye yakın sendikalar kurdurduktan ve de İstanbul İşçi Sendikaları Birliğini teşkil etmeye geçtikten sonra yalnız İstanbul'da değil, öteki şehirlerde de sendikalar kurdurarak onları da denetimi altına almayı amaç edinmişti. Netekim, İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nin Anütüzüğünde şöyle bir madde yer almıştı :

“Madde 4 — gayesi, yurdumuzun diğer sanayi bölgelerinde de işçi sendikalarının kurulması için çalışmak ve bu sendikalarla üyeleri arasındaki irtibat, iyi münasebetler ve işbirliği temin etmektir.”

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nin ilk kongresinde bu madde şu şekli almıştı:-

“Üyesi bulunan sendikaların âhenktar bir tarzda çalışmalarını temin etmek, üyelerinin münferiden yapamadıkları teşebbüslerde bulunmak, İstanbul'da ve diğer sanayi bölgelerinde de teşkilâtsiz işkollarında sendikaların kurulmasına önayak olmak ve sendikalarla üyeleri arasındaki bağılıbğın kuvvetlenmesine çalışmak.”

Bu maddeler, her ne kadar bir işçi konfederasyonu kuruluşunun dayanağı niteliğinde değilse de, bir konfederasyon amacının ilk tohumlarını taşıdığı şüphesizdir. İstanbul Birliği, bir süre, öteki işçi sendikalarının ve öteki şehirler işçilerinin başvurdukları, öncülüğünü istedikleri bir üst kuruluş gibi çalışmıştır. Birlik kurulduktan sonra (24 Mart 1948) İstanbul'daki bütün işçi sendikalarını bir araya getirememiş ise de, çalışma hayatında en etkin bir rol oynamaya çalışmış ve iktidar, İstanbul Birliğine daima özel bir ilgi göstermiştir. Türkiye'deki sendikaları bir merkeze bağlamak, bir konfederasyon kurmak teşebbüsü, bu örgüte telkin edilmiş ve İstanbul Birliği, Anadolu'daki sendikalara bir mektup göndererek böyle bir üst kuruluşun teşkili için teklifte bulunmuştur. Ancak, bu teklife genel olarak ilgi duyulmamış, Birlik de konfederasyon kurmanın zamanı gelmediğini görerek adımını geri almıştır.

Ancak, CHP'nin açık etkisi altında bulunan Birlik dışındaki bazı sendikalarla, D.P.'nin etkisiyle kurulan yeni sendikalar İstanbul Birliğine karşıt bir örgütlenmeye gitmiş ve Hür İşçi Sendikaları Birliğini kurmuşlardır (10 Mart 1950). Böylece D.P.'nin, çok geniş bir muhalefeti temsil ettiği ve iktidara yaklaştığı bir dönemde İstanbul Birliğinin işçileri tek başına temsil etmesine imkân bırakılmamıştı. Çünkü, D.P.'nin başkoku grev hakkı, İstanbul Birliği yöneticilerince benimsenmiyor, CHP görüşlerine uygun olarak grev aleyhinde konuşarak, hattâ Çalışma Bakanlığına telgraflar çekerek D.P. muhalefetinin işçilerden oy toplama araçlarını yürütmeye çalışıyorlardı.

Fakat 1950 seçimleri (14 Mayıs) CHP'nin yenilgisiyle sonuçlanınca CHP'ye yakın Sendikalar Birliğinin itibarı da kırılmış, grevi savunan Hür İşçi Sendikaları Birliği yöneticileri zafer sarhoşluğu içinde ithamlara ve konfederasyon ihtiyacından söz etmeğe başlamışlardır. Yaslandıkları iktidarın seçimleri kaybetmesinden sonra çok munisleşen İstanbul Birliği yöneticileri, Hür Birlikçilerle birleşmek için çok olumlu tekliflerde bulunmuş ve konfederasyona gidilmesini kendilerinin istediklerini belirtmişlerdir. Bu ortak amaç ve arada ihtilâfa yol açacak etkenler de kalkmış olduğundan iki birliğin birleşmesi kolay olmuştur. İlk olarak "Millî İşçi Sendikaları Birliği" adı etrafında birleşen Birlikler, sonradan Bakanlar Kurulunun bu örgüte "Millî" sıfatını vermemesi üzerine yeniden İstanbul İşçi Sendikaları Birliği adını almada bir sakınca görmediler. 10 Eylül 1950 birleşmesi de, bir konfederasyon kurulması ortamını geliştirdi.

Zaten D.P.'nin iktidara gelmesi, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (İCFTU'nun) dikkatini Türkiye'ye çevirmesine

yol açmış, işçilerin örgütlenerek İCFTU'ya bağlanmasında kendi açılarından büyük yararlar görmüşlerdi. Sendikaları ve sendikacıları tanımak amacıyla Türkiye'ye bir memurlarını göndererek durumu yerinde tesbit faaliyetlerine giriştiler. Herman Patette adındaki memür, Türkiye'nin bazı şehirleride (İstanbul, İzmir, Adana, Ankara, Zonguldak, Karabük) 32 gün süren incelemelerde bulundu. 100 sendikanın yöneticileriyle tanıştı, konuştu, 5 sendika kongresinde hazır bulundu ve görüşlerini İCFTU'ya bir raporla sundu. Bu raporun plânı şöyleydi :

1 — Önsöz, 2 — Müspet müşahadeler, 3 — Menfi müşahadeler, 4 — Neticeler, 5 — Tavsiyeler.

O günkü durumu yansıtmayı bakımından raporun III. bölümündeki üç gözlemi aktarmak isterim :

— Hükûmet Nüfuzu : Hükûmetin hizmetinde olup iktidarın tenkid edilmesini kabul etmeyen, hükûmetin politikasını kayıtsız, şartsız destekleyen sendikalar mevcut olduğunu iddia etmeyeceğim, fakat çok defa sendikalar, iş müfettişi veya hükûmetin bütün işçi dâvalarını halledeceklerini sanıyorlar. Yanlıştır. Sendikalar ancak kendi kuvvetleriyle ve faaliyetleriyle netice elde edebilirler. Çünkü, sendikalar daimî ve hükûmetler geçicidir.

— Bazı yabancı memleketlere hayranlık : Sendikacılar genellikle, bir vehime kapılmışlardır. Bu gibiler için bazı büyük memleketleri her zaman örnek olarak göstermek gerekir ve daha az tanınmış, veya daha küçük memleketlerde iyi bir şey yoktur. Sanılıyor ki, bir tetkik gezisi ile herşey öğrenilebilir. Bu zihniyet çok tehlikeli olabilir. Arkadaşlar, nisbet ölçülerini ve manevî istiklâlleri muhafaza etmelidirler.

— Hizipler : Türk sendikacılığı için büyük bir tehlike vardır. O da aralarında anlaşmak istemeyip, kâh sinsi, kâh açık bir mücadele yapan hiziplerdir. Fikirleri tamamen taban tabana zıt olmadığı halde, sadece şahsî kıskançlık yüzünden inatçı olmakta ve fikir münakaşası yapmaktansa inat etmekte ısrar etmektedirler. Katî deliller vermeden daima birbirlerini itham ederek mücadele etmektedirler. Şahıslar etrafında çok defa guruplaşmalar olur. En tehlikeli vaziyet işte budur. Bazan hasımların her ikisi de samimî olduklarını iddia ediyorlar. Böyle ise yüz yüze gelip ve samimiyetlerine dayanarak fikirlerini efendice münakaşa etmek suretiyle bir uzlaşmaya varabilirler."

Bu raporda son bölümde Konfederasyonla ilgili olarak yapılan bazı tavsiyeler, aslında Türk sendikacılarının kendisine söyledikleri tasarımlardır. Türk - İş'in geçici İcra Kurulunda yer alacağı daha önceden

anlaşılan bazı sendikacılar, İzmir şehrinin önemini ve İzmir'de Fuar nedeniyle aşılarında Türk emekçilerinin el emeklerinin teşhir edileceğini hesapladıkları için ilk kongre yeri olarak İzmir'i ön plâna almışlardı. Herman patette ise bu beyanları, kendine mal etmiş ve tavsiye şeklinde belirtmiştir. Raporun bu kısmı hakkındaki bu bilgimizi belirterek o bölümü de sunmak isteriz :

“... sık sık toplanabilecek bir geçici komite kurulmasını ve bu komitenin Konfederasyonun *kurucu kongresini* hazırlamasını tavsiye ederim. Konfederasyon kuruluş kongresinin *Eylül sonuna kadar* toplanmasını mümkün görmekteyim. Kuruluş kongresinin *Toplanma Yeri Olarak İzmir'i tavsiye ediyorum*. Filavki 20 Ağustos'tan 20 Eylül'e kadar İzmir'de Enternasyonal Fuar açıktır. O şehirdeki iktisadî bütün faaliyetler bütün memleketin ve yabancı memleketlerin nazarı dikkatini, celbettiği için sendikalar bu reklâmdan istifade etmemelidirler. O zamana kadar Geçici Komite Beynelmîlel Hür Sendikalar Konfederasyonu ile daimî temasta bulunarak komitenin çalışması için lâzım olan her hangi teknik soruları soracak ve cevap alacaklardır.”

Gerçekten de Türk - İş kongresinin ilkinin İzmir'de yapılması da yalnız Fuar nedeniyle orada yerli ve yabancı emek ürünlerinin teşhiri nedeniyle değil, aynı zamanda Atatürk'ün ilk İktisat Kongresini İzmir'de toplaması ve o kongreye katılan İşçi Gurubu'nun önemli isteklerini orada yazılı olarak — rapor halinde — sunabilmiş bulunmasındandır.

Konfederasyon kurulması ortamı yaratılmıştı. İstanbul Millî İşçi Sendikaları Birliği, Ekim 1950 başlarında muhtelif işçi sendikaları başkanlıklarına gönderdiği basılı bir mektupta Konfederasyon kurulması ihtiyacı biraz kapalı bir gerekçe ile belirtiliyor ve istek ise açıkça dile getiriliyordu. O mektuptan bazı cümlelere bakalım :

“... yurdun her tarafında teşekkül eden işçi sendikaları kendi ölçüleri içinde işçi dâvasının tahakkuku yolunda çalışmaktadır. Fakat sendikalar arasında manevî bir bağdan başka henüz bir irtibat ve işbirliği mevcut değildir. Halbuki dâva büyüktür ve hepimizindir. Binaenaleyh, müşterek çalışmamız şarttır.

Bazı sendikalardan aldığımız teklifler ve hâdiseler artık memleket sendikacılığının konfederasyon haline gelmesini zaruri kılmaktadır.

Bu maksatla bir tüzük tasarısı hazırlamaktayız. Ve fikir ve mütaleantı almak üzere en kısa bir zamanda göndereceğiz. Ancak, önümüzde Çalışma Meclisi toplantısı var. Bu fırsattan istifade edilmek üzere bu

toplantıya katılacak olan sendikalarımız temsilecisine bu hususta salâhiyet verilmesini rica ederiz.”

Gerçekten de Anadolu'daki sendikalar, bir çok hareketlerde İstanbul Birliğinin öncülük yapmasını istediği için Birlik rahatlıkla ön çalışmalara girişmekteydi. Netekim, daha önceleri aynı işkolunda federasyon kurulması fikri Anadolu'da belirmediği halde fikri gerçekleştirmek için İstanbul Birliğine başvurulmuştu. Meselâ, Malatya Mensucat Fabrikası İşçiler Sendikası 21 Şubat 1951 de 115 sayılı bir yazı ile İstanbul İşçi Sendikaları Birliğinden federasyon teşkili için ilk adımı atmasını istemişti. Ancak, Birlik o zaman tekstil işkolunda böyle bir federasyonun kurulacağını mümkün göremediği için herhangi bir teşebbüse geçmemiş, ancak otel, lokanta işkolundaki dağınıklığı gidermek için federasyon fikrinin gerçekleşmesi bu işkolunda görülmüştü.

Konfederasyon konusunda İstanbul Birliğinin harekete geçmesi üzerine Ankara Birliğinde de bir kıpırdama oldu ve Kasım 1950 sonlarına doğru Ankara'da toplanan sendikacılar da Anadolu sendikalarına mektupla başvurarak konfederasyon fikrini pekiştirmeye çalıştılar ve hattâ, sendikacıları bu fikre süratle yatkın duruma getirebilmek için o tarihlerde de — şimdiki gibi — pek cazip olan dış geziler bir propaganda niteliğiyle sendikacılara şöyle duyuruldu :

“Konfederasyon tahakkuk ettiğinde, merkezi Brüksel'de bulunan 66 milletin dahil olduğu Hür İşçi Konfederasyonu ile şimdiden yapmış olduğumuz anlaşma üzerine, masrafları onlar tarafından verilmek şartı ile 25 Türk sendikacısını bir sene müddetle Avrupa'ya göndereceğiz.”

Aslında ne böyle bir anlaşma vardı, ne de böyle bir grup bir yıl Avrupa'da incelemelerde bulundu. Yalnız, Avrupa'ya ve Amerika'ya “tetkik gezisi” adıyla gitmek bir çok sendikacılar için o gün de, bugün de önemli bir arzudur ve bunu gerçekleştirenler, dönüşlerinde ya otomobille, ya da zengin mutfak eşyasıyla gelmiş, hattâ araba getirebilenler içinde sendikacılıktan da ayrılarak şoförlük yapanlar görülmüştür.

Konfederasyon kurulması hazırlıkları sırasında Amerikalı bir sendikacı (İrwing Brown) çok geniş imkânlarla Türkiye'ye gelmiş (19 Mart 1951) ve bir hayli çalışmalar yapmış, toplantılar düzenlemiş, demeçler vermişti. O tarihte Türkiye'de 154 sendika vardı ve en kalabalıkları İstanbul'da (71 sendika), İzmir'de (20 S.), Adana'da (13 S.) bulunuyordu. Konfederasyon kurulması çalışmaları ilerledikçe aydın çevreler bunu memnurlukla izliyordu (Fındıkoğlu, 23 Mayıs 1951 Cumhuriyet, Kemal

Sülker, Gece Postası, 12 Kasım 1950). Kuruluş çalışmaları Bursa'da yapılan tüzük taslağını kongreye sunulacak hâle getirme faaliyetiyle son noktaya varmıştı. Nihayet adı ve kısaltılmış adı tarafımızdan tesbit edilerek onaylanan Türk - İş, ilk "muvakkat icra komitesi" nin teşkili ve genel sekreterliğe Şaban Yıldız arakadaşımızın seçilmesiyle resmî çalışmalarına koyuldu. Türk - İş Genel Sekreterliği başlıklı kâğıtlarla çalışmalar yürütüldü.

14 Nisan 1952 tarihli genelge ile Türk - İş'e kurucu olarak katılabilmek için 15 Haziran 1952 ye kadar sendika ve federasyon ve de birliklerin kendi kongrelerinde iltihak kararı almaları gerektiği bildirilmişti. Bu genelge üzerine 13 Haziran 1952 ye kadar sadece Teksif - Toleyis - Sakarya Birliği - İzmir Birliği katılma kararı alabilmişti. Bursa toplantısına katılan sendikalar da ilk masrafları karşılamak için yüzer lira vermeği taahhüt etmişlerdi. Bu kararlardan sonraki duruma bakalım : Genel sekreter, 13 Haziran 1952 günlü bir yazısında ilgisizlik üzerinde duruyor ve şöyle diyor :

"Bütün dünyanın ilgilendiği müstakbel Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun kendi müteşebbislerinin daha ilk adımda bu kadar ihmalkâr olması ve dâvanın tahakkuku için çırpınan insanlar olarak hepimizi üzen acı bir vakıadır. Bir işçi olarak, tarafımızdan temsil yetkisi verilen mesul bir inşan olarak, sizlerden Türk işçisine hizmet etmek üzere ağır mesuliyetini müdrük arkadaşlarımdan en seri vasıta ile mükellefiyetlerin yerine getirilmesini rica ve istirham eylerim."

Bu ilgisizlik ve hele ödenti konusundaki ihmal o tarihten itibaren bugünlere kadar sürüp gelmiştir. Ancak burada şunu da hatırlatmak isteriz: O zaman İrwing Brown tarafından yapılan çeşitli para yardımı teklifi hemen reddedilmiş ve Türk - İş kendi yağıyla kavrularak kurulmuştu. Sonraları ise Türk - İş'in bütçesinde yabancı yardımlar çok önemli bir yer tutmaya başlamış, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Kısaca DİSK) in kurulmasında da bu dış yardımlara karşı duyulan antipati de etkin rol oynamıştır. Bunu ileride daha etraflıca göreceğiz.

Nihayet, Türk - İş, 31 Temmuz 1952 Perşembe günü Ankara'da kurulmuştur. O zamanki kanunî imkânlar ve ortamla bugünkü arasında çok önemli ayrımlar olduğu için bugün bize çok mütevazı gelen istekler ve amaçlar Türk - İş'in kuruluşunu izleyen ilk demecide yer aldığından (Genel Sekreter Şaban Yıldız'ın demecidir) bu durum açık görülür :

“Türk - İş, hayat endekslerine uygun, seyyal bir ücretin tatbikine, işsizlik sigortası ihdasına ve işçi ücretlerinde aynı işi görenler arasında yaş, cins, ırk ve din farkı gözetilmemesine çalışacak ve ilk plânda bu gibi ana dâvaların halli için uğraşacaktır.”

Bugün Türk - İş'ce benimsenen ve üzerinde geniş tartışmalar yapılan şu “partiler üstü politika” sorunu da o ilk kuruluşta çok başka bir öze ve şöyle dile getirilmişti :

“Mevcut kanun ve nizamlar çerçevesi içinde milliyetçi bir teşekkül vasfını kaybetmeden, siyasî partilerle, hükûmet karşısında mutlak istiklâlini muhafaza edecek olan Türk - İş, memleketimizin sosyal tarihinde bir merhale olacaktır.”

Né yazık ki Türk - İş, pek kısa bir süre siyasî partiler karşısında ve hükûmet karşısında tam istiklâlini koruyabilmiştir. Buna önem vererek ve bu ilkeye bağlı kalarak çalıştığı sürede ise, hem iktidar tarafından çeşitli baskılara maruz kalmış, hem de iktidar partisine bağlı partizan sendikacıların ihmal ve ilgisizlikleriyle bocalayıp durmuştur. Netekim daha İzmir kongresinde, Bursa'da tesbit edilen “gayeler” de değişiklik yapılmış ve bazı önemli maddeler çıkarılmıştır. Bunda iktidar partisine mensup bilinen sendikacıların rolü olmuştur. İlk anatüzükte 3. maddenin F fıkrası, aslında işçilerin devlet yönetimine ağırlıklarını koyma özlemini içeren ve bunu üstü kapalı olarak ifadeye dikkat eden bir maddeydi. Okuyalım :

“İşçilerin menfaatleri ile ilgili her türlü — resmî veya gayri resmî — teşekküllerde Türk - İş'in tâyin ve seçeceği üyelerin oy sahibi olmasını sağlamaya çalışır.”

Bu, işçilerin, devlet organlarında işçilerin yer almasını — ister seçimle, ister tâyinle olsun — sağlamak amacını gütmüştü. Fakat bu madde ve daha başkaları tüzükten çıkarıldı. Bugün Türk - İş, işçi sınıfının devlet yönetimine ağırlığını koyması amacını taşıyan örgütlere karşı açık mücadele halindedir ve siyasî partiler karşısında ne istiklâlini muhafaza etmektedir, ne de burjuva partileri dışındaki tek siyasî örgüte hücum etmek görevinden kendini alakoymaktadır. Türk - İş'in bütün çabaları ve gerçekleşmesini istediği hususlar dün de, bugün de hep yasaya bağlı şeyler olduğu halde Türk - İş, ne yazık ki, işçilerin yasa yapacak güçte Mecliste temsililerine çalışmalarını suçlayan bir anlayışın zebunu olmuştur. Bu nedenle de kuruluşundan bu yana ısrarla üzerinde durduğu istekler (örneğin : seyyal ücret (Oynak merdiven düzeni) - işsizlik sigortası - Tarım

iş kanunu - asgarî ücretin seyyanen uygulanması v.s.) gerçekleşmemiştir. Türk - İş'in 28 Eylül 1953 te toplanan Temsilciler Meclisine sunulan ve "çalışma programına esas olacak meselelerin ana hatları" 28 maddeydi ve bunlardan 18 inin gerçekleşmesi mutlak surette kanuna ihtiyaç gösteriyordu. Ötekiler de hükûmetin yetkileri, ya da kendi iç işleriydi. O tarihten bu yana işçi isteklerinin ne ölçüde gerçekleşebildiğini anlayabilmek için 28 isteğin 18 ine bir göz atalım :

— İş kanunu ve çalışma mevzuatının değiştirilmesi (İş kanunu 931 sayılı kanunla değiştirilmiş, ancak sendikacıların açık ifadesine göre eskisinden daha *geri* hükümler getirmiştir.)

— Sigorta kanunları ve sigorta hukukunun işçiler yararına değiştirilmesi (Sigorta hukukunda yapılan değişiklikler işçiye daha çok prim yüklemiş, fakat bakımdan yararlanmayı daha güçleştirmiş, üstelik İşçi Sigortaları Kurumu'ndan "işçi" adı bile kaldırılmış yerine "sosyal" adı konmuştur. Yaş haddi indirilmemiştir. Bir memur 25 yıl çalışınca kaç yaşına gelirse gelsin emekli olabildiği halde işçiler için çalışma süresi söz konusu olmamakta, 60 yaşını doldurursa emekli olabilmektedir.)

— İş mahkemeleri kanunu tadili ve mevzuatının geniş mânâda tatbiki (1953 te yeteri kadar iş mahkemesi yokluğundan şikâyet edilirken, 1968 de bugün, toplu sözleşme düzeni nedeniyle İş mahkemelerine çok iş düştüğü halde sadece üç iş mahkemesi İstanbul'da üçer ay aralıkla duruşma günü verir durumdadır.)

— Asgarî ücretlerin seyyanen uygulanması (Bugün bir çok işkolunda hâlâ asgarî ücret tesbit edilmemiş olması yüzünden işçilerin hakları kolaylıkla yenmektedir. Tekstil işkolunda asgarî ücretin vaktinde tesbit edilmemesi sonucunda işçiler bir yılda 35 milyon zarar etmiş, yâni işverenler açıktan 35 milyon lirayı işçilerden almıştır.)

— Sendika ve sendikalar birlikleri hakkındaki kanunun tadili kanunu çıkarılmışsa da ne bu istek 1960'a kadar yerine getirilmiş, ne de bugünkü 274 sayılı yasa, sendikaların ihtiyacını karşılamıştır. Hattâ TİP, bu yasanın Anayasa'ya aykırılığı iddiası ve gerekçesiyle dâva da açmıştır.)

— Grev kanununun çıkarılması (1960'a kadar bu istek gerçekleştirilmemiş, buna karşılık yeni Anayasa gereği olarak çıkarılan grev kanunu (No. 275) grev hakkını çok kısıtlamış, lokavtı — Anayasa'da yeri yokken — kanunlaştırmış ve hükûmete grevleri rahatlıkla erteleme yetkisini getirmiştir. Bu arada ne genel grev imkân vardır, ne de belli bir

süre için (24 saatlik grevler gibi) grev yapma hakkı tanınmış, ne de sempati grevlerinden söz edilmiştir. Üstelik işverene grevi kıracak bir çok açık kapı bırakılmıştır.)

— İş Kanununda sözü edilen nizamnamelerin tümünün çıkarılması (Bu istek 1960 Mayısına kadar çıkarılmayan tüzükler nedeniyle bir türlü gerçekleştirilmemiş, yeni İş Kanunu ise eski yasadaki daha geri hükümler getirmiştir.)

— Ölüm, işsizlik ve malûliyet sigortalarının ihdası (bu istekler de gerçekleştirilmemiş, hele işsizlik sigortasına hiç yanaşılmamıştır. Bugün işsizlik sigortasının bir kısım işkollarında uygulanması için hazırlanan bir tasarı aslında işçileri kıdem tazminatından yoksun bırakmak için bulunan bir aldatıcı formülden öteye gitmemiştir.)

— Cemiyetler Kanununda aidatı tahdit eden hükmün kaldırılması (Bu istek yerine getirilmemiş, ancak 274 sayılı kanun ve toplu sözleşme kanunu, sendikaların aidat toplamasını ve miktarını sendikalar yararına işletmektedir.)

— Gelir vergisi kanununda işçi aleyhine olan kısımların ıslahı (Asgarî geçim indirimi bölümünü yükseltmeyi amaç edinen bu istek, aynı zamanda işçilerden pek çok kazanan kişilerin az vergi ödemesini önleyici hükümlerin getirilmesini amaç bilmektedir. Oysa değil 27 Mayıs 1960'a kadar, bugün bile bu istek gerçekleşmemiştir. Hatta, asgarî geçim indirimi yükselten bir kanun, hükümetçe iki yıl ertelenmiştir.)

— Ölen işçilerin kıdem haklarına dair Yargıtay kararının şimdilik içtihat yoluyla birleştirilmesi ve tadili (Ölen işçilerin kıdem tazminatının ailesine — ya da varislerine — kalacağı yolundaki bir kararı işçiler bir yasa haline getirtmek istemişlerdi. İstekleri gerçekleştirilmedi.)

— Mevsimlik işlerde çalışan işçilerin sigorta ve diğer kanuni haklarının tanınması (bugün de mevsimlik işçiler çeşitli yollarla haklarını alabilmenin mücadelesini vermekte ve birçok hakları hâlâ kaybolmaktadır.)

— Yılda 161 gün prim ödemeyenlerin de sigortadan ödenek alabilmesi (bu da gerçekleşmemiştir.)

— Lokanta ve benzeri yerlerde çalışanların da 8 saat mesaiye tâbi tutulmaları (Hâlâ münavebeli işler diye nitelendirilen yerlerde işçiler 8 saatten çok daha fazla çalıştırılmaktadır. Hatta kömür ocaklarında iş-

çiler, belli bir üretim yapmaya zorlandığı için günde 14 saat çalışmak zorunda kalmaktadır.)

— İl ve Yüksek Hakem Kurulları hakkında kanunun bir an önce çıkarılması (bu istek işçilerin aleyhinde gelişen bir biçimde çıkarıldı ve sonraları sendikacılar “gelen gideni arattı” demeye başladılar.)

— 2-3 aydan fazla devam etmeyen incir ve üzüm işçilerinin gelir vergisinden çıkarılarak seyyar karneye bağlanmalarının temini

— İş Kanununa tâbi yerlerde çalışıp da öğle paydosundan faydalanmayan işçi ve hizmetlilerin paydostan yararlanmalarının temini.

— 5616 sayılı kanunun 3, 8, 9 uncu maddelerine dair olan tasarının bir an evvel çıkarılması (Bu da gerçekleşmemiştir).

Öteki 10 istek de kanun, ya da karar gerektiren işlerdi ve sendikaların güçsüzlüğünü belirten istekler niteliğindedi. Netekim;

-) Çalışma Meclisinin toplanması,
-) Dahilî talimatnamelerin tiplleştirilmesi,
-) İşin değerlendirilmesi, kadın işçilerin sendikalara girmelerinin temini,
-) İşçilere evlenme ve çocuk yardımı yapılmasına dair kanun çıkarılması,
-) İşçi örgütleri kademelerinde görev alan sendikacıların kanunî haklarının işyerinde mahfuz tutulması

gibi istekler bunlar arasındaydı. Çalışma Meclisi, bir danışma organı olduğu halde bazı fikirlerin ortaya atılmasına, bilim adamlarının bu toplantıda yeni görüşleri dile getirmesine fırsat verdiği için önem taşıyordu. Fakat hiç bir iktidar her yıl, ya da iki yılda bir Bakanın çağrısına bağlı olan bu Meclisi toplamadan yana olmamıştır.

Bütün bunlar Türk - İş'in karşılaştığı ihtiyaçları ve bunların ne dereceye kadar üstesinden geldiğini göstermeğe yeter sanırım. Türk - İş, politik ortam ve sosyal sınıflar arasındaki aşırı dengesizlik nedeniyle olduğu kadar kendi yöneticilerinin bilinç ölçüsü, tutum ve anlayışı nedeniyle de işçi haklarını korumada ve en önemlisi işçilerin sömürülmesini önleyecek, hiç değilse azaltacak ölçüde ciddi hiç bir eylemde bulunamamıştır. Hattâ belli tüzük hükümlerinin çiğnenmesi karşısında kendi üyelerinin parçalanmasına yol açan davranışlar karşısında bile hareketsiz kalmıştır. Bu, İşçi - politika ilişkisini gerçek dışı bir kavrama itme alışkanlığından gelmiştir.

Öteden beri sendikaların politika ile olan ilişkisi, iktidarlarca "suç" sayılmış ve politika, yalnız bir azınlığın, varlıklı bir sınıfın tekeleinde bırakılmak istenmiştir. Zaten sendikalar kanunu (5018) sendikaların uğraş alanlarını çok sınırladığı ve politika yapmalarını suç saydığı için tüzüklere o yolda, hattâ kanundan daha ağır hükümler konmuştur. Netekim, Türk - İş tüzüğünde (Md. 42 ilk tüzük) şu hükme yer verilmişti :

"Türk - İş kademelerinde vazife almış olan sendikacılar, siyasî parti seçimlerinde, dinî ve ticarî gayeler için Türk - İş'teki ünvan ve salâhiyetlerini kullanamazlar. Aynı zamanda siyasî teşekküllerde vazife alamazlar ve ünvanlarını propaganda vasıtası yapamazlar. Yaptıkları takdirde Konfederasyondaki vazifelerinden müstafi sayılırlar."

Oysa, Türk - İş yöneticileri içinde partiler ilçe başkanları, il yönetim kurulu üyeleri ve çeşitli bürolarında görevliler vardı ve hâlâ da vardır. Bu madde işlememiş, ancak bu madde yüzünden çok çekişmeler ve yeni sendika kurmalara yol açan davranışlar olmuştur. Netekim 1954 te bir kısım sendikacılar çeşitli partilerden milletvekili adayı olmak için yarışa girmişlerdi. Hattâ bir sendikacının (Teksif Başkanı Bâhir Ersoy'un) başkanı olduğu örgütün tüzüğüne aykırı olarak (Madde 57) görevinden istifa etmeden milletvekili adayı olması ağır tenkitlere yol açtı, yeni bir tekstil sendikası kurulmasına gidildi ve bu olay İstanbul'daki Sendikalar Birlikleri arasında ağır polemiklere yol açtı.

Aşırı partizanların yönetici kadrolarının önemli bölümünü doldurduğu İstanbul Müstakil İşçi Sendikaları Birliği kurucu idare kurulu başkanı (Bakırköy bez fabrikasında çalışan tekstilci olan Şevket Üstünsoy) yayınladığı bir açık mektup'te (30 Nisan 1956) başka konularda oğünkü İstanbul İşçi Sendikaları Birliğini suçlarken bile, 1954 seçimlerinde sendikacıların milletvekili adayı olma olayına değinmekten kendini alamamıştı. Diyordu ki :

"İşçiyi ve sendikacılığı istismar ederek onların omuzlarında yükselmek ve sıvrılmak, başta gelen gayelerinizdir. Çünkü; ihtiras gözlerinizi o kadar bürümüş ki; hiçbir şeyi ve hattâ ana nizamnamenizin maddelerini dahi göremiyorsunuz.

Buna misal mi istiyorsunuz? 1954 Meb'us seçiminde Bâhir Ersoy, bir parti listesine namzetliğini koydu veya koydurdu. Meydanlarda seçim nutukları çekti... Halbuki federasyon nizamnamelerinin 57 inci maddesi, başkanı, istifa etmeden herhangi bir seçimde nazmetliğini koymaktan menediyordu."

Üstünsoy, yerden mantar biter gibi ikinci sendikaların kuruluşunu bu ve benzeri nedenlere dayanarak karşı tarafı suçlamaya kalkıyordu. Partisinden milletvekili seçilenler Türk - İş'le yine bağlantılarını kesmiyor ve konfederasyon ilkeleri için çalışacaklarını söylüyor idiyseleler de fiiliyatta parti milletvekili olmaktan başka bir tutumları yoktu ve Türk - İş'in özlemine çektiği hiç bir konuda kanun tasarısı hazırlamamaş ve kanunlaşmasına çalışmamışlardır. Çünkü partiler, bütün işçi isteklerini karşılayacak anlayışta değildi, programları buna imkân vermiyordu. Zaten Demokrat Parti döneminde Türk - İş, varlığını çok güçlkle koruyabildi. Çünkü, gittikçe partizanlaşan iktidar, muhalif partilere mensup kişilerin önemli kuruluşların başında bulunmasını hazmedemiyordu. Netekim, Türk - İş'in yöneticileri içinde muhalif partiye mensup olanların varlığı, Çalışma Bakanlığının Türk - İş'e her vesile ile güçlük çıkarmasına yol açıyordu. Hattâ, Genel Sekreter İsmail İnan, bir konuşmasında (1956 Nisanı) "Çalışma Bakanlığının bir zamanlar Türk - İş için âdeta kapandığını" açıklamıştı. Gerçekten de Çalışma Genel Müdürlüğü, Türk - İş Genel Sekreterini kabul etmiyor, kendisiyle konuşmuyor ve hiç bir müraacaatına karşılık vermiyordu.

Çalışma Bakanlığı, İstanbul İşçi Sendikaları Birliğine gönderdiği bir yazıda (1956 Ağustos) Birlik üyelerinden ancak 7 sinin üyeliğinin kabul edilebileceğini, bunlardan da yalnız 3 ünün kanunî iltihak kararı verebileceğini, bu bakımdan Türk - İş Genel Kuruluna gönderilecek delegelerin bu 3 sendikadan seçilmesini, aksi takdirde Türk - İş kongresinin "mualllel olacağını" belirtiyordu. Bu 3 sendika şunlardı :

- 1 — Hafif Batı Musikisi mensupları sendikası,
- 2 — Akaryakıt işçileri sendikası (Şimidiki Petrol - İş),
- 3 — Kara vasıtalarını koruma sendikası (o zaman bile sendika olarak hiç bir varlık gösterememişti).

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine bağlı İçtimaiyyat Enstitüsünün düzenlediği Sosyal Siyaset Konferanslarında konuşmacı olarak dâvet edilen İsmail İnan'ın konferansı, Çalışma Bakanlığının işareti üzerine Ankara'da valilikçe yasaklandı (1957 Mart'ı). Bu olay Konferanslar yöneticisi Prof. Orhan Tuna'yı Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan'ın suçlamalarına, hattâ komünistlikle ithamlarına kadar dayandı, fakat fakülte dekanı Ord. Pror. Şükrü Baban, Çalışma Bakanına gereken cevabı verdi. Olay, sendikacılar arasında çeşitli yorumlara yol açtı. Bağımsızlar ve hakseverler, Prof. Tuna'yı destekler ve tutarken aşırı DP liler susmayı tercih ediyorlardı.

Nihayet DP iktidarı, Türk - İş’in temeli olan sendikalar Birliklerini, kuruluşlarından yıllarca sonra, kuruluşlarına imkân veren kanunu ileri sürerek kapatmayı seçti. Başında DP ye muhlif sendikacıların bulunduğu Birlikler birer birer kapatıldı. Eskişehir’de Sakarya Bölgesi İşçi Sendikaları Birliği’nden sonra Adana’daki Güney İşçi Sendikaları Birliği kapatıldı (1956 Aralık).

Bazı Birliklere katılan sendikaların katılma kararlarını alırken üçte iki çoğunluk kararı verildiğinin tutanağa geçmemiş olmasına dayanan Bakanlık, gönderdiği bir yazıda (4 Kasım 1954 -9/9876) üçte iki çoğunluk kararı olmadan yapılan iltihakların kanunsuzluğunu ileri sürüyordu. Böylece Türk - İş konfederasyonunun kurucu üyeleri ve sonradan katılan mensupları ile konfederasyon arasında hukukî bağ bulunmadığını anlatmaya önem veriyor ve Birliklerin Mahkeme kararıyla kapatılmasından sonra o birliklerin üyesi sendikaların Türk - İş’in üyesi olamayacağı hükmüne varmaya çalışıyordu. Böyle kritik bir durumda Konfederasyonun yaşaması ve hakları koruyabilmesi olanakları ortadan kalkıyordu. Bu durum karşısında Türk - İş İcra Hey’eti, Ankara Valiliğine (Valiliğin 25 Kasım 1954 gülü ve 655/46513 sayılı yazısı’nda Çalışma Bakanlığının 8 Eylül 1954 gün ve 1045-2-37-(I) 7874 sayılı yazısındaki görüşler sıralanmıştı) kesin bir cevap vermekle yetinmeyi ve gelişmeleri beklemeyi tercih etti. İcra Heyetinde hâkim olan kanı şuydu : Çalışma Bakanlığı, Türk - İş’i kapatamaz!! İsterse kapatsın, bu D.P. ye karşı açık mücadelemize sebep olur...

Netekim Konfederasyon, Bakanlık gerekçelerini bir bir haksız çıkardıktan sonra, tutumunu tenkitçi bir gözle eleştiren şu bölümle yazısına son veriyordu :

“Vekâletin Medenî kanun ve Cemiyetler Kanunu hükümlerinin hâdiseye tatbik esasına dayanan mütalâası bu derecede açık hükmün müvacehesinde hukukî bir kıymet ifade tememektedir. Esasen bu teşekküllerin Konfederasyona iltihakına dair olan karar ve zabıtlar vaktiyle gerek Çalışma Vekâleti ve gerekse ilgili idarî makamlarca tasvib edilmiş ve bugün ileri sürülen itirazların hiç birisinin o zaman vuku bulmadığına ve bu suretle birleşme keyfiyetlerinin resmen vücut bulmuş bulunduğu nazaran bugün bazı sebepler serdiyle mevcut bir hukukî durumun tebdiline imkân bulunmamaktadır.

Bu sebeple bu iltihak keyfiyetine ilişkin iddiaların varit ve mutaber olmadığını saygılarımızla arz ederiz.” (22 Aralık 1954).

Çalışma Bakanlığı, Konfederasyonu yıpratmak için yalnız iltihakların üçte iki çoğunlukla olacağı noktasında durmuyor, ayrıca Birliklere üye olacak sendikaların aynı işkolundaki sendikalardan olması gerektiğini, başka bir deyimle aynı işkolundaki sendikaların kendi aralarında birlik vücade getirebileceğini, ayrı ayrı işkollarındaki sendikaların Birlik kuramayacağını da iddia ediyordu. Böylece Konfederasyon kurulması ancak işkolu federasyonlarının katılmasıyla mümkün olacak ve yine konfederasyonun varlığı tehlikeye girecekti.

Bu konu, Kocaeli Bölgesi İşçi Sendikaları Birliği'nin kapatılması kararına yapılan itiraz üzerine bilim adamlarını da ilgilendirmeye başladı. Teşkil edilen bir Bilirkişi Kurulu, adı geçen Birliğin kapatılması kararını ve nedenlerini inceledikten sonra şu hükme varmıştı :

Birliklere ayrı ayrı işkolu sendikaları girebilir.

Bilirkişi Kurulu (ki Ord. Prof. Sulhi Dönmezer, Prof. Dr. Naci Sensoy ve Doç. Dr. Sahir Erman'dan kurulu idi) birliklerin mahiyeti, 5018 sayılı kanunun hazırlık çalışmaları ve kanun metnini inceleyerek şu sonuçlara ve kaniya varıyordu :

“Sendika Birlikleri bir dernek mahiyetindedir ve Cemiyetler Kanununun 4. maddesinin 3. fıkrası “birden fazla Derneklerin birleşmesinden doğan birlikler dernek mahiyetinde ve ayrı hükümlere bağlıdır” ibaresini taşımaktadır. 5018 sayılı kanunun 8. maddesi de aynı hüküm tekrardan ibarettir. Çünkü 5018 sayılı kanunun 1. maddesi delâletiyle Cemiyetler Kanununa tâbi kılınan Sendikalar, Cemiyetler Kanununun hükümlerine göre Birlik kurmak hakkına sahiptirler, 5018 sayılı kanunun 8. maddesi sadece iltihak nisabı bakımından Cemiyetler Kanunundan ayrılmış ve 2/3 lük bir nisabı iltihak için gerekli görmüştür. Kanun başka bakımlardan Cemiyetler Kanunundan ayrılmak istenseydi onu da tasrih ederek kaydedirdi. Bu şekilde bir yol tutulmadığına göre İşçi Sendikaları Birliği kurmak için 2/3 lük bir ekseriyetin kâfi geldiği ve başka bir şart aranmadığı anlaşılmaktadır.

Bütün mukayeseli hukukta sendikaların birleşmesi iki şekil altında olmaktadır. Bunlar (boyuna - şakulî) birleşim ve (enine - üfkî birleşim) dir. Boyuna birleşim aynı işkolundaki sendikaların birleşmesidir ki bu t p birliklere “federasyon” denilir. Enine birleşim ise ayrı işkolundan sendikaların birleşimidir ve bunlara “işçi sendikaları birliği” denilir Türkiye’de de 1956 senesine kadarki tatbikat bu yolda olmuştur. Netekim, Türkiye Milletlerarası Çalışma Bürosu tarafından “Sendika Hürriyeti” konusun-

da yapılan ve Mc Nair raporu diye isimlendirilen bir ankete vermiş olduğu cevapta Birlik teşkili için sadece 2/3 lük bir ekseriyetin kâfi olduğu şeklinde bir cevap vermiştir. (Doç. Dr. Cahit Talas, Sendika Hürriyeti, Ankara 1957, Sf. 28).

Sendikalar Kanununun çeşitli maddelerinde geçen aynı işkolu tabiri hep sendikalar için kullanılmış, Birlikler için kullanılmamıştır. Aynı şekilde 5018 sayılı kanunun uygulanma şeklini gösteren talımatda da sadece sendikaların aynı işkolundan olması gerektiği belirtilmektedir. Meselâ, 2. md. - 4. md. - 6. md. vs: hep aynı işkolu tabirinin sendikalar için tatbik şeklini göstermektedir. Birlikler için ise böyle bir hüküm olmadığı gibi aksine, talimatın 7. maddesi şöyle bir hüküm taşımaktadır : "Sendika birlikleri 5018 sayılı kanunun 8. maddesi gereğince sendikaların birleşmesi suretiyle kurulabilir. Ancak Birliklerin kurulabilmesi için sendika üyelerinin üçte ikisinin muvafakati şarttır." Burada Birliğe girecek sendikalarından umumî olarak bahsedilmiş, aynı işkolu kaydından hiç bir şekilde söz açılmamıştır."

Bilirkişi kurulu 5018 sayılı kanunun Meclisteki görüşülmesi sırasında ele alınan gerekçeli lâyihaları ve müzakereleri de inceledikten sonra (Zabıt ceridesi : Devre VIII, Cilt 4. S. sayılı 88, Sf. 7) şu kesin hükme varıyordu :

"Birlikler teşekkül edince kendisini teşkil eden sendikalardan müstakil bir şahsiyet kazanır. Bu şahsiyet kendisinin bir üyesi olmaktan öteye geçmeyen sendikalardan ayrı işkolunda değil, teker teker herbiriyle aynı işkolundadır. Birlik, muayyen bir işkolunda kurulan geniş bir sendika olmayıp, üyelerinin işkollarını ayrı ayrı ihata eden üst bir şahsiyettir. Birliğin üyeleriyle teker teker aynı işkolunda olduğunu kabul bir tenakuza düşmek değil, bilâkis onun sentetik şahsiyetini anlayıp ifade etmektir." (1 Temmuz 1959)

Bütün bunlar, Türkiye'deki bütün örgütlü işçilerin yüksek bir noktada birleşerek güçlü bir varlık haline gelmelerine karşı girişilen çabaları göstermeğe yeter sanırız. Kaldığı bilinçten yoksun kitlelerin içinden sivrilen ve kendilerini burjuva pratilerinin akıntısına kaptıran bazı sendikacılar da, bir konfederasyonun güçlü bir varlık olmasını önleyici çabalara geniş ölçüde katılmışlardır. Türk - İş, iktidarlar tarafından hırpalandığı gibi kendi üye örgütlerinin bir takım yöneticilerince de ilgisizlik ve maddî desteksizlikleri yüzünden çok güç durumlara düşmüştür. Netekim, D.P. iktidarının en anayasa dışı eylemlere giriştiği yıllarda Konfederasyonun 3. Genel Kurulna sunulan İcra Heyeti raporunda şu paragraf dikkati çekici ve kanımızı kuvvetlendirici niteliktedir. Okuyalım :

“Feyizli maksatlar üzerine bina edilen bu organ, mütemadi bir tahlihsizlik silsilesi içerisinde bocalaya gelmiştir. Filhakika Türk - İş'in inkişafından menfaatlerinin haleldar olacağını görenlerin, onu yıpratmak istemeleri, her tarihte görülen vakalardandır.

Fakat asıl işin acı tarafı aynı müphem ve sakat yolu bizzat Türk - İş'i meydana getirenlerin ihtiyar etmeleri veya bigane kalmalarıdır... Türk - İş hiç bir zaman mensupları tarafından kucaklanmamıştır. Ona vad edilen imkânlar verilmemiştir. Bu yüzden onu sevk ve idare edenler, daimî parasızlık ve çaresizlikler içinde bırakılmış olmaları, haliyle yeni hamlelerin yapılması ve inkişafın kaydedilmesine de imkân vermemiş, bütün faaliyet, mevcudu muhafaza yolunda cereyan etmiştir.

Şu anda Türk - İş'in kaderini, Türk işçisinin kaderi olarak kabul edersek, yıllar yılı mahrumiyetlerle boğuşan, çalışan insanların ümit ufuklarında beliren ışığın gölgelenmeye başlamasından elem duymayacak acaba bir insana rastlanabilir mi?”

Konfederasyon yöneticilerine göre yapılacak çok işler vardı :

“Konfederasyon, onu meydana getiren teşekküllerin yapamadıkları işleri, daha doğrusu toplu ve elbirliğiyle hareket etmeyi temin maksadı ile” meydana getirilmişti. Sosyal politikayı işçiler adına bu örgüt izleyecekti. Hele “hükümetle görüşmelerde bulunmak, işçi ve sendika taleplerini duyurmak ve bunların hal şeklini müdafaa ve temin etmek, milletlerarası çalışma şartlarını, ücret sistemlerini ve alelumum sosyal hareketleri takip edip bunları teşkilâta ve ilgililere duyurmak, milletlerarası benzeri ve hür teşekküllerle işbirliğinde bulunmak, gerektiğinde Türk işçisini bu organlar nezdinde temsil etmek” konfederasyonun yapacağı işlerdi. Dahası var :

Endüstrinin işgücünü, ücret kategorilerini, çalışan ve çalışmayan işçi sayılarını, sendikalı ve sendikasız işçilerin istatistiklerini hazırlamak, işçilerin sendikalı olmasını ve sendikaların daha verimli çalışmalarını sağlamak da Konfederasyona düşen işler arasındaydı. Gerekli zamanlarda direktifler vermek, mevcut gücü daha etkin hale getirmek, ele aldığı sorunların gerçekleşmesine çalışmak, gerektiğinde üyelerinin maddî ve manevî bütün imkânlarını bir arada kullanmalarını sağlamak ve “bu suretle müdafaa ettiği haklı dâvalarına ve baskıya uğrayan herhangi bir âzasına kuvvet kazandırmak” istiyordu. İcra Heyetinin açıklaması acı :

“Bütün bunların halli, konfederasyonu meydana getirenlerin ona gösterecekleri alâka ve verecekleri kuvvete bağlı idi. Fakat bu olmadı. Her-

İkes ayrı birer gurup halinde çalışmayı, her nedense tercihe şayan gördüler. Türk - İş'e aidat göndermeyi taahhüt edenler bu taahhütlerine sahip çıkmadılar. Nizamnamenin disiplin hükümlerine ve sendikacılık prensiplerine dayanarak yazılan yazılar, bir dost mektubu kadar semere vermedi... *Bütün söylenen ve karara bağlananlar, bırakın dinleyenleri, kendileri tarafından dahi unutuldu.* Hattâ Temsilciler Meclisi ve İdare Heyetinde alınan kararların asıl karar sahipleri tarafından dahi ilgisizlikle karşılandığını ilâve etmek, hakikati belirtmek olur." (8 Haziran 1957 raporu)

Bu acı gerçek sonunda Türk - İş'i kalkındırmak isteyen örgütlere önderlik edenler iktidara yakın birisinin Türk - İş başına getirilerek durumun kurtarılacağına inanmışlardı ve bu inançları sonunda Türk - İş başına, iktidarın başına yakın bir sendikacı (Nuri Beşer) seçildi. Görülmüşü ki, Türk - İş'in başındakilerin politik tercihleri ile üye örgütleri başındakilerin politik tercihleri arasında bir uyum yoksa Türk - İş yıpratılmış, varsa tutulmuştu. Netekim DP devrinde CHP lilerin sahip çıktıkları Türk - İş'i DP liler tutmamış, DP lilerin yönetimindeki Türk - İş'i CHP liler yokuşa sürmek istemişlerdi. Fakat, Türk - İş Başkanı olan zat, CHP muhalefetinden gelecek tenkitleri önceden yok edebilme zekâsını göstermiş ve kendisi, iktidarı tenkid ederek işçi isteklerine sahip çıkmış, ama İktidarın başını da lider olarak tek başına övmüş ve desteklemiştir. Netekim Başkan, bir yıl kadar sonra (14 Nisan 1958 de) Türk - İş Temsilciler Meclisini açış konuşmasında anlayışını şöyle açıklamıştı:

"...delillere dayanan fikirler ve ağır tenkitlere *kaçmadan* ikna yolunu takip lâzımdır. Ve bu yolda konfederasyonun *yeni bir anlayış* havası içinde hedefine doğru mesafe alması icab eder. Hükümetle münasebetlerimiz; açık konuşma, serbest fikir beyanında *taassuba varan müfrit* hareketlerden çekinmek gerçekleri *mutedil bir lisanla* anlatmak ve karşılıklı anlayışa *itina* göstermek şiarımız olmuştur."

Bu yeni politika acaba neyi sağlamıştır? Türk-İş başkanı onu da açıklamıştır:

"Bu şekilde çalışmalarımız İşçi Sendikaları Birlikleri, Federasyonları ve konfederasyon bakımından son derece faydalı olmuş, Başkanlığımız zamanında hiç bir işçi teşekkülü kapatılmamış, hiç bir işçi teşekkülü aleyhine Çalışma ve Dahiliye Vekâletlerince herhangi takibat emri çıkarılmamıştır. Türk-İş'in meşruiyeti meselesi zihinleri yorarken vekâlet bizi İş ve İşçi Bulma Kurumu Danışma Kuruluna davet etmek suretiyle resmen tanımış ve bu hâl teşkilâtlarımız arası münasebetlerimizi geliştirmiştir."

Türk-İş, politik çekişmelere yol açan ve sendikacıların aday olmasında da rahatlık veren bir yol izlemiş, hangi partiden olursa olsun sendikacıların aday olmaları üzerine güçlük çıkarıcı değil, uzlaştırıcı bir yol izlemiştir. Bir genelgesinde görüşünü şöyle açıklamıştır:

“Sendikacı arkadaşlarımızın seçimler dolayısıyla (27 Ekim seçimleri) görüş ve kanaatlarının icabı olarak, vazifeli buldukları teşekküllerden izin almak suretiyle tabii hakları olarak bu yoldaki faaliyetlerini normal bulmaktayız. Ancak herşeyin bitmiş ve sona ermiş ve neticenin alınmış bulunduğunu vatanımız ve milletimiz hayrına mesai görmelerini temenni ettiğimiz yeni hükûmetimizin işbaşına gelmiş olması dolayısıyla değerli sendikacı arkadaşlarımızın da sendika, birlik ve federasyonlarının başında eskisi gibi âhenkli ve iyi niyetle mesailerini daha azimle devam etmelerini dileriz.

Siyasî kanaatları ne olursa olsun sendikacı arkadaşlarımızın kütlenin menfaati ile alakalı mesaide tam bir fikir birliği etrafında toplanmak suretiyle çalışmalarının ve mevcut âhengin bozulmaması için de bilumum arkadaşların itina göstereceğine inancımız tamdır.”

Türk - İş o tarihte 29 konunun gerçekleşmesi için didinmişti. Bunlar arasında asgarî ücretlerin günün hayat şartlarına göre ayarlanması istediği vardı. Oysa bu istek hükûmetçe itibar görmüyordu İşçi ücretleri çok düşük, geçim güçleşmiş ve fiatlar alabildiğine yükselmişti. Hele İstanbul'da işçilerin yaşantıları çok kötüleşmişti. İstanbul İşçi Sendikaları Birliğinin gözüyle durum şuydu :

“Resmî indeksler, ana baba ve üç çocuktan müteşekkil bir ailenin gıda, ısıtma, aydınlatma, giyim, mesken ve ev eşyası için 1948 sene indeksi 429.13 lira aylık gelire ihtiyaç gösterirken, 1959 senesi 7. ayında aynı zarurî masraflar için 842.71 lira aylık gelire ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir. Hâlen bu parayı işçilerin yüzde kaç kazanmaktadır? Kaldı ki 1958. senesi Temmuzundan bu yana nakil vasıtalarına yüzde 70, tekel maddelerine keza yüzde 70, Sümerbank mamullerine yüzde 40 civarında yapılan zamlarla, bunların tesiriyle diğer ihtiyaç maddelerine yapılan lâveler, işçilerin geçim şartlarını daha da ağırlaştırmıştır. Bugün tatbik edilmekte olan asgarî ücreti günde 640 kuruşla 800 kuruş civarında olup, bu ücretlerle çalışan on binlerce işçi umumiyetle ailelerini bir odada barındırmakta, kiraların yüksekliği yüzünden daha da müsait imkânlara sahip olamadığından ailesi efradının ahlâkî durumları sarsılmaktadır. Geçim zorlukları aile bağlarını gevşetmektedir. Babalar, mektep çağındaki

çocuklarını, tehlikeleri göze alarak, geceleri dahi çalıştırmak mecburiyetinde kalmakta, genç analar, emzikli çocuklarını bırakarak ekmek peşinde koşmaktadırlar. Tahsilsizlik ve cehalet cemiyetimizi kara pençesi altına her gün biraz daha almakta, sigorta ve devlet hastahanelerinde işçiler günlerce sıra beklemektedirler. Bu ise millî istihsalin başlıca unsurlarından biri olan insan gücünün hesapsızca harcanmasından başka bir şey değildir. Bu gidişi durdurmak millî bir vazifedir.” (13 Mart 1959 basın bülteni)

Gerçek bu olduğu halde, ve işçilerin alım güçleri hergün biraz daha azalırken ve kısa bir süre önce doğrudan doğruya işçileri ilgilendiren ve de işçilere karşı olan malî kararlar alındığı halde Türk - İş Temsilciler Meclisi toplantısında (1958) Başbakana teşekkür telgrafı çekilmesi karar altına alınabilmiştir. Bu çelişkiyi, ancak bir takım sendikacıların kendi çıkarları için ve hattâ ileride milletvekili olabilmelerine giden yol yapabilmeleri için başvurdukları bir iki yüzlülük saymaktan başka yorum mümkün değildir sanırız. Başbakan Adnan Menderes'e çekilen telgraf :

“Sayın Adnan Menderes
Başvekil
Ankara

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Mümessiller Heyeti, Türkiye'de mevcut sendika, sendikalar birlikleri ve işçi federasyonlarının başkanlarının iştirakiyle Ankara'da 14 Nisan 1958 tarihinde toplanarak üç gün sürecek mesaisine devam etmektedir. Bu vesile ile mümessiller heyeti toplantısında alınan bir kararla Türk sosyal hayatındaki gelişmeden ve yakın müzaheretinizden mütevellit temsilci başkanlar en'derin teşekkür ve bağlılıklarının zatiâlinize iblâğına bendenizi vazifelendirdiler. Mezkûr başkanların hâlisâne temennilerinin kabulünü arz ve istirham ederim.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve Temsilciler Meclisi Başkanlık Divan Başkanı
NURİ BEŞER

Türk - İş'in, işçi sınıfının çıkarlarına en uygun çalışma tarzını ve mücadele metodlarını tesbit edemeden geçen yılları sonunda 27 Mayıs hareketinin oluşu Türk - İş Başkanının, Başbakan Menderes'e gönderdiği telgrafların ele geçmesi, 28 Nisan 1960 olayları nedeniyle öğrencilere

karşı izlenen sert hareketler sırasında Türk - İş Başkanının Başbakan'a "emrindeyiz" yollu telgraf çekmesi, DP li sendikacıların bir süre Türk - İş'ten uzaklaştırılmasına yol açmış ve CHP liler ve bağımsızlar Türk - İş'e el koymuşlardır. Ancak, Türk - İş'in bazı genelgeleri ve üyeleri kırıcı beyanları yeni tür bir muhalefeti gerektirmiştir.

Konfederasyon, 27 Mayıs Anayasası ile çok rahat bir çalışma dönemine girecekken yöneticiler Amerika'dan geniş maddî ve teknik yardım almada hiç bir sakınca görmemişlerdir. Amerika'da inceleme gezisi altındaki maddî destekleme politikası, bu organizasyonu yapanlar yararına bir çevre yaratılmasına imkân vermiştir. Ne var ki bu yardımlar, yöneticilerin de kişisel davranışlarıyla ayarlandığı için sendikacılar arasında Konfederasyona muhalefet iki akım şeklinde görülmüştür :

- 1) Dış yardımlardan yararlanmada kendilerini tatmin edilmemiş bulanların muhalefeti,
- 2) Dış yardımlara karşı olanların ilkelere dayanan muhalefeti.

Birinci gurupta başgösteren muhalefetler Dayanışma Konseyleri adı altında şekillenmiş, hattâ Hür Konfederasyon denilen ayrı bir konfederasyon da kurulmuştur. Fakat bu Konsey muhalefeti de, Hür - İş Konfederasyonu muhalefeti de temele dayanmayan ve kişisel açıdan yapılmış muhalefetler olduğundan etkisiz ve köksüz kalmıştır. Konsey muhalefeti sonraları Dış yardımlara karşı bir nitelik te bürümüş ise de aslında, Konseyin (Türkiye İşçi Sendikaları Dayanışma Konseyi) muhalefeti kişisel açıdan doğmuştur. Konsey, TİP örgütlerince yapılmaya başlayan AİD yardımlarını yerme eyleminden sonra bu görüşe katılmış ve bir ara şöyle suçlamalar da yapmıştı :

"Türk - İş, 274 sayılı Sendikalar Kanununa aykırı ve sendikacılık felsefesine taban tabana zıt bir anlayışla arkasında en güçlü sermayedarların bulunduğu AİD den yardım dilenmektedir. Bu apaçık bir ithamdır, aynı zamanda bütün ilgililere bir ihbar mahiyetindedir. Bu yardımın "gururlarına dokunduğunu" demeç olarak vermişler (Seyfi Demirsoy'un AKİS'e verdiği bir demeçe atıf yapılmaktadır) ve yardımı sağlayan anlaşmayı 1968 yılına kadar devam ettirmek mecburiyetinde olduklarını kendi ağızlarıyla gazeteciler önünde söylemişlerdir. Gururlarını feda ederek aldıkları bu yardımları nerelerde harcamaktadırlar? Bunun bir ikisinin cevabını biz verelim:

- 1) Temellerinde Türk işçilerinin alın terini değil, haysiyetini gömdükleri işçi sarayı,

2) Bölge Temsilcilikleri. Türk - İş bu yardımıla Bölge temsilcilikleri ihdas etmiş ve bu temsilcilikler yoluyla sendikalar üzerinde bir terrör havası estirip despotça idarelerini taşra sendikalarında perçinlemek çarelerini aramışlardır. (21 Nisan 1965 Basın bülteni - Mahmet Kılınc'ın demeci)

Asıl muhalefet ve yeni bir konfederasyon doğmasına yol açan tutum, Türk - İş yöneticilerinin Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikasında yapılan grevden sonra çok etkin hâle gelmiştir. Zaten, ilkelerine ve kongre kararlarına uygun olarak işkolu federasyonlarıyla aynı işkolundaki millî sendikayı birleştirmede başarı sağlayamayan Türk - İş yöneticileri, idareî maslahat politikasıyla günlerini gün etmeye önem verdikleri için bu Paşabahçe grevi, bardağı taşıran damla olmuş ve Türk - İş içindeki sendikalarla, bu konfederasyon dışındaki bazı işçi örgütleri kendi aralarında bir grevi destekleme komitesi kurarak ilk ciddi muhalefet bayrağını açmışlardır. Bunu takib eden olayları iki açıdan değerlendirmek mümkündür :

1 — Paşabahçe grevinin nedeni, devamı ve sonuçları.

2 — Paşabahçe grevinin Konfederasyonun karşısına yeni bir konfederasyon çıkmasına yol açan gelişmeleri.

Biz, konu bakımından konfederasyonların kuruluş nedenleri ve gelişmeleri ile karşılıklı iddia ve gerçek durumlarını ele aldığımızdan ikinci açıdan Paşabahçe grevine bakacağız.

Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikasındaki grev nedeni, işkolu seviyesinde yapılan ve başında hem milletvekili, hem de Türk - İş Başkanvekili bulunan bir örgütün imzaladığı sözleşmenin işçileri tatmin etmeyişi sonucundaki çalkalanmalardır. İşçiler sözleşme imzalayan örgüt dışında ve Türk - İş'e üye olmadan kurdukları bir sendikanın işyeri seviyesinde toplu sözleşme yapması yoluna gitmişlerdir. Türk - İş; işkolu seviyesinde sözleşme varken işyeri seviyesinde sözleşmeye gidilmesine karşı çıkmıştır. Bazı sendikalar bu karşı çıkmayı haksız ve işçi aleyhine bir eylem olarak nitelmişlerdir. İşveren, yeni bir toplu sözleşme müzakeresine katılmamış ve eski sözleşmeden başka bir sözleşme imza etmemekte ısrar etmiştir. İşçiler (yeni sendikaları kararı ile) greve gitmişlerdir. İşveren, kanunsuz grev iddiasıyla mahkemeye başvurmuştur. Mahkeme, grevin kanunî olduğuna karar vermiştir. Türk - İş konfederasyonu grevin yürütümünü üzerine almıştır. Bunu işverenle bir protokolde ittifak etme olayı izlemiştir. Türk - İş'in imzaladığı protokolde grevi yürüten sendikacı-

ların iş akitlerinin feshedileceği şartı da vardır. Protokolün bir sözleşme niteliğinde olduğu kaydı da vardır. İşçiler bu protokolü tanımamışlardır. Bunun üzerine Türk - İş grevi desteklemekten vazgeçmiş ve işçileri yüz üstü bırakmıştır. İşte bu anda hem Türk - İş'e bağlı sendikalar, hem de Türk - İş dışındakiler grevcilerden yana harekete geçmişlerdir. Bunun üzerine öncülüğünü Maden - İş'in patığı muhalefet geliştirmiş ve yeni bir konfederasyon kurulması yolunda ilk temaslar başlamıştır. Nihayet, çeşitli toplantılardan sonra Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu kurulması kararına varılmış ve sendikalar olağanüstü, ya da olağan kongreler yaparak Türk - İş'ten ayrılma ve yeni bir konfederasyon kurma kararlarını Genel Kuruldan alma yoluna geçmişlerdir. İşte kısaca DİSK denen Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun kuruluşunda çok etkin rol oynayan Paşabahçe grevinin konumuzla ilgili sonucu budur.

DİSK. 12 Şubat 1967 günü yapılan kongrelerde alınan karar üzerine ertesi gün 13 Şubat 1967 de kurulmuştur. Kurucuları 5 sendikadır ve şunlardır :

- 1 — Türkiye maden, madeni eşya ve makine sanayii işçileri sendikası (Maden - İş),
- 2 — Türkiye lâstik, kauçuk ve plâstik sanayii işçileri sendikası (Lâstik - İş),
- 3 — Türkiye Basın Sanayii işçileri sendikası (Basın - İş),
- 4 — Türkiye gıda sanayii işçileri sendikası (Türkiye Gıda - İş),
- 5 — Türkiye maden işçileri sendikası (Türk Maden - İş).

Kongrelerde iki rapor sunularak yeni konfederasyonun kurulması ve Türk - İş'ten ayrılma kararı alınması sağlanmıştır. Bu belgeleri inceleyerek, DİSK'in Türk - İş'ten ayrılan yanlarıyla, kendine özgü ilkelerini en doğru şekilde öğrenmiş oluruz.

DİSK'i kuran sendikalar neden Türk - İş'ten ayrılmak gerektiğini düşünmüşlerdir? Bu sorunun kısa hatlarla karşılığı şöyle özetlenebilir :

1) Türk - İş, Anayasa'da yazılı ilkeleri, kongrelerinde alınan kararları uygulama gücünü yitirmiştir.

2) Sendikalar Kanununa göre çıkarılan işkolu yönetmeliğinin hazırlanışında uluslararası normlar kasden bir kıyıya itilmiş. işçi örgütle-

ının başında bulunanların politik görüşlerine göre işkollarının sınırları çizilmiştir. Böylece işçiler parçalanmış, işçiler güçsüz düşürülmüştür.

3) Türk - İş Anatüzüğündeki ilkeleri savsaklamış, meşruluğunu yitirmeyi bile göze alarak ilkelerine aykırı yolda yürümüştür. Böylece sendikalar arası dayanışma zedelenmiş, yöneticiler kişisel çıkarlarına uygun yaşantılarını sürdürmüşlerdir.

4) Türk - İş, hangi parti işbaşına gelmişse onun paralelinde yürümüş, bu nedenle önemli hiç bir işçi sorunu çözümlenmemiştir. Türk - İş iktidarların yardımcısı olma anlayışını savunmuştur.

5) Türk - İş, toplum gerçeklerine aykırı düşen bir politika izlemiştir. Böylece işçi haklarının sağlanması yolunu açıkça tıkamıştır.

6) Türk - İş görüş ve inanışlarında birbirleriyle çelişen ve birbirleriyle sahte dostluklar kuran bir yönetici kadronun eline geçmiştir, bunlar kişisel çıkar birliği içindedirler.

7) Türk - İş millî bir kuruluş olmaktan çıkmıştır, Amerikan yardımıyla ayakta duran bir kuruluş olmuştur.

8) Türk - İş, yurt gerçeklerine ve Türkiye şartlarına aykırı bir eğitim politikası gütmekte, Amerikan hükûmetinin Türkiye'de uygulamak istediği sendikacılık politikasına göre hareket etmektedir.

9) Türk - İş kendi öz gelir kaynaklarıyla kendi memurlarının aybıklarını ödeyemez ve Amerika'dan aldıkları para ile memurlarının çoğunun parasını ödeyebilir bir bağımlılık içindedir.

10) Türk - İş tam bağımsız, kişiliği olan, onurlu bir politika izlenmesini isteyenlere karşı yalnız Amerikalıların çıkarına göre ayarlanan bir düzeni kurma eğilimindedir.

11) Türk - İş işçileri uyutucu ve işçi haklarının alınmasını güçleştirici bir oyalama politikası içindedir.

12) Türk - İş, bütün haklı grevlere karşı çıkmıştır.

13) Türk - İş, yasaları işçiler zararına yorumlamış, kanunsuz işler peşine düşmüştür.

14) Türk - İş yöneticileri, işçilerin yaşama mücadelesinde topluca iştenden çıkarılmalarını ve sefaletin kucağına bırakılmalarını savunmuşlardır.

15) Türk - İş, gerçek işçi sendikalarının gelişmesini önlemeye bunlar karşısında sarı sendikalar kurdukmaya ve işçi gücünü parçalamaya büyük önem vermişlerdir.

Bu 15. neden, Türk - İş yöneticilerini suçlayan görüşlerin tümünü kapsamaktadır. Aacaba, Türk - İş içinde kalınarak yöneticilerin değiştirilmesi ve Türk - İş'in işçiden yana bir politika gütmeye olanağına kavuşturulması mümkün olamaz mıydı?

DİSK'cilerin cevabı açıktır :

"Türk - İş içinde kalarak, yönetimi işçiden yana olanlara devretmek yolları artık tamamen tıkanmıştır. Türk - İş çıkarıcı sendikacılığın, israfın ve yerli - yabancı sömürücülere hizmetin temsilcisi olmuştur. Bu bakımdan Türk - İş içinde kalarak seçimleri beklemek ve yöneticileri değiştirmek, bugünkü delege sistemi ve seçim oyunları ile mümkün değildir. Bu nedenle ayrılmak ve yeni bir örgütte toplanmak en doğal ve en gerçekçi bir çözüm yoludur."

DİSK kurucuları, yeni konfederasyonunun nasıl olması gerektiğinin bir raporla kongrelerine sunmuş ve onaylarını almışlardır. Bu raporun incelenmesi DİSK'in nasıl arzulandığının özetini vermemize yarar. İnceleyelim ve sonucu özetle anlatalım :

DİSK'cilere göre; işçilerin bir çok ortak çıkarları vardır. Bu çıkarları elde etmek için güçlü bir mücadele gerekir. Bu mücadeleyi "plânlamak, yürütmek, başarıya ulaştırmak, sendikalararası ortak bir yönetimle sağlanabilir." Bu nedenle DİSK kurulmalıdır. Kurulacak konfederasyon nasıl olmalıdır?

1) Yalnız işçi aidatları ve işçilerin bağışlarıyla çalışacaktır. İşçi örgütleri dışında yerli, ya da yabancı hiç bir kuruluştan bir kuruş para almayacaktır.

2) İşçi haklarını en önde savunacak, işçi haklarının ayaklar altına alınmasına asla göz yummayacaktır.

3) İç ve dış sömürücülerin Türkiye'de diledikleri gibi at oynatmalarına karşı çıkacaktır. Sömürü düzeni yerine sosyal adaletin gerçekleştirilmesini sağlamaya çalışacaktır.

4) İşçi sorunlarını cesaretle ve bıkmıp usanmadan izleyecek, başarı için çaba harcayacak, politikasını kendi ilkelerine uygun olanlarla eşit işbirliği esasına göre yürütecektir.

5) İşçi sınıfının yurt yönetimine ağırlığını koymasını ve kula kuluk yürütümü yerine her yönden eşitlik ve kardeşlik düzenini kurmayı amaç edinecektir, işçi sınıfının yurt sorunlarında etkin bir rol oynamasını sağlayacaktır.

6) Türkiye'nin bir an önce geri kalmışlıktan kurtarılmasını en başta gelen görevi sayacaktır. Bir yandan sanayileşmeye, bir yandan üretimin artırılmasına, bir yandan da kalkınma yükünü gelir esasına göre dağıtmaya dikkat edecektir. Bizi bir tarım memleketi ve dış sömürüye açık bir montaj şantiyesi yapmak isteyenlere kesin cephe alacaktır.

7) İşçilerin insanlık onuruna yakışır bir yaşama ulaşmasını değişmez bir amaç bilecek. Konfederasyon, yöneticilerin çıkar ucağı değil, kendilerini işçi sınıfının yarınına adanmış kişilerin görev yeri olacaktır.

8) Bilimi en geçerli önder ve emeği en yüce değer bilecektir.

9) Anayasa'da öngörülen köklü dönüşümlerin gerçekleştirilmesiyle Türkiye'nin ve emekçi Türk halkının yüzünün güleceğine inanmaktadır.

10) Konfederasyon, işçilerin kendi sınıflarının bilincine daha hızlı erişmesi için önüne dikilen tüm engelleri aşarak başarıdan başarıya koşacak, bütün bu amaçlara ulaşmak için mutlaka bilimi en etkin mücadele aracı yapacak, Anayasa'nın sözü ve özüyle uygulanmasını ısrarla savunacaktır.

Bu on maddede özetlenen amaçlara varmak için DİSK kurulmuştur ve Türk - İş'in karşısında ilkeleriyle, amaçlarıyla metodlarıyla çok farklı bir örgüt olarak işçi hareketleri tarihimizde yerini almıştır. Türk - İş, bu kuruluşun sonra, bundan önceki hiç bir muhalefet cephesine ve hiç bir muhalif örgüte göstermediği şiddetle karşı çıkmıştır. Suçlama kampanyası açmış, hattâ aıdat arttırma yoluna gitmiş, mücadele ekipleri kurmuş, önceden haber vermeler için müesseseler ortaya çıkarmıştır. Bu arada "Koordinasyon ve Teşkilatlanma Komitesi" kurulmuş, DİSK yöneticilerini kötülemek amacıyla yayınlar çıkarılmıştır. Gizli genelgelerle DİSK'e karşı en sert eylemlere geçilmesi öngörülmüştür. Kanuna göre sendikalar, federasyonlar ve hattâ konfederasyonlar kurmak serbesttir. Şimdiye kadar ciddi bir konfederasyon kurulmamış olması, Türk - İş'in tek başına bir işçi konfederasyonu hüviyetiyle dilediği çalışmasına devam edeceği anlamına gelmez. Batıda da, Afrika ve Asya'da da bir ülkede muhtelif işçi konfederasyonlarının bulunduğu bilinen gerçeklerden dir. Böyle olduğu, hattâ Türk - İş'in üyesi olduğu İCFTU da bile aynı

ülkeden iki ayrı konfederasyonun bir arada temsil edildiği bir vakıta iken DİSK'in kurulması neden Türk - İş'i bu kadar harekete getirmiş ve bu kadar ciddi tedbirler almaya itmiştir? Bu soruyu iyice inceledikten sonra şu sonuca varmamak mümkün değildir :

Türk - İş, çıkarıcı sendikacılığı temsil etmektedir. Türk - İş Birinci Bölge Temsilcisi işten alınınca yöneticileri suçlayan ve gerekince dosyalarla iç yüzlerini açığa vuracağını bildiren demeçler vermiştir. Bunun üzerine kendisi hakkında da aynı biçimde dosyalarla ifşaatta bulunulacağı cevabı verilmiştir. Bunun üzerine iki taraf da susmuş ve tekrar birbirleri içinde çalışmaya koyulmuşlardır.

Dış yardımlar konusundaki ağır suçlamalar hiç bir şekilde yalanlanmamış ve bazan "siz de AİD den yardım istediniz" yollu cevaplar verilmiştir. Grevlerde, toplu sözleşme yetkisi alma mücadelelerinde gerçek sendikalar yerine sarı örgütlerden yana davranıldığını isbatlayacak belgeler çeşitli sendikacılarca basına verilmiştir. Biz de bunları görmüşüzdür. Türk - İş, suçlandığı konularda, suçlayanları haklı çıkaran tutumuna devam etmiştir. Türk - İş, TİP dışındaki bütün partilerle işbirliği yapabilmekte ve TİP liler dışındaki her sendikacı ile anlaşabilmektedir. Ulaşamadığı, anlaşamadığı kişiler TİP ve DİSK içinde olanlardır. Adetâ Türk - İş, TİP'e karşı çalışan bir örgüt. Öteki partilerle işbirliği halinde olup, yalnız ve yalnız işçi sınıfının devlet yönetimine ağırlığını koymasını isteyenlere karşı çıkmaktadır. Türk - İş toprak reformundan yana görüldüğü halde bunun gerçekleştirilmesi yolunda hiç bir çaba harcamamıştır. Oysa toprak reformu kolayca çıkarılacak bir yasa ile hemen yapılabilir. Netekim, eski Cumhurbaşkanı Sayın Cemal Gürsel, bir demecinde şunları açıklamıştı :

"İki yıldan beri iktidarda olan hükümetler, bir toprak reformu kanununu bile çıkaramadılar. Bu konuyu her sorduğumda bin bir dereden su getiriyorlar. Reformların hiç biri gerçekleştirilemiyor. Partiler ve partiler oy almak için taviz vermediği marifet sayıyorlar. Oysa hakikati görmek ve memleketi iyiye doğru götürmek lâzımdır. İleriye doğru gitmek yolunda tavizle iş olmaz.

Bugünkü politikacıların bu donmuş, taşlaşmış karakterlerini değiştirmeye imkân yok. Ancak politikaya yeni nesiller geldikçe ve bunlar bugünküler tarafından dejenere edilmedikçe memleket iyiye doğru gidecektir."

Sayın Gürsel'in söylediklerinde pek büyük gerçekler gizlidir. İktidara gelen bütün partiler muhalefette toprak reformunu savundukları halde

iktidara gelince bu reformu yapamamaktadırlar. Çünkü kendilerini iktidara getiren güçlerin toprak reformundan çıkarları yoktur. Aksine bu reformun kendi zararlarına olacağını bilmektedirler. Reformlar, ancak yapanların çıkarına olduğu vakit yapılır. Bu nedenle toprak reformunu ancak topraksızlar, az topraklılar, tarım ve endüstri işçileri, bu emekçi kitlelerden yana olan aydınlar parlâmentoda çoğunluk sağlarsa yapabilir. Onun içindir ki DİSK işçi sınıfının parlâmentoya ağırlığını koymasını istemekte, Türk - İş ise. partilerüstü politika ilkesine dört elle sarılmaktadır, partiler üstü politikayı savunan Türk - İş'i TİP dışındaki bütün öteki partiler desteklemektedir. Zira "parlâmentoda sağ kanadın feodalist ve zengin unsurları, 27 Mayıs devriminden hemen hiç bir zarar görmeden kurtulmuşlar ve parlâmentoda temsil edilen beş siyasî partinin hepsini sıkıca avuçlarının içine almışlardır." (AİD teşkilâtı adına Türkiye'de incelemeler yapan Alaska senatörü Gruenning'in Amerikan Senatosuna verdiği rapordan - Eylem, Sayıl)

Şu halde beş perti bir yanda, Türkiye İşçi Partisi bir yandadır. Türk - İş, yalnız TİP'e karşıdır. Bu karşılığı bilinçle yürütmekte ve işçileri TİP'e akın ettirmekten alakoyamak için partiler üstü politika ilkesini piyasa sık sık sürmektedir. Ne var ki Türk - İş içindeki bazı güçlü sendikacılar bile bu partiler üstü politikanın tutarsızlığını açıkça söylemeğe, yazmağa başlamışlardır. Bilim adamları da Türk - İş'in partiler üspü politikasının varlıklı sınıflar yararına işlediğini bu görüşün bırakılmasını yazmağa ve anlatmağa başlamışlardır. Netekim, Genel - İş Sendikası partiler üstü politikanın sonuna karşı karşısında olacaktadırlar. Çünkü :

"Yöneticilerinin büyük çoğunluğu çeşitli partilerin listesinden parlâmentoya girmiş bulunan Türk - İş'in bu yoldaki tefsiri yanlıştır. Uygulama hep bu yanlış yargı içinde yapılmıştır. İşçi kuruluşlarının siyasî haklara sahip işçi kitesini "partiler üstü" gibi bir sloganın peşinde, yalnız oy veren, denetim olanaklarından yoksun, demokratik baskı gurubu niteliğine zorlamalarla çıkarılan bir kitle haline getirmek amacını gütmeyen, işçi hareketine olduğu kadar, tüm yurt çıkarlarına da aykırı düşmektedir.

Partiler üstü politika ile icra organlarına şirin görünmek, yapılacak lutfu "evet" demek şeklindeki anlayışın sonuna kadar karşısında olacağız." (Genel - İş 3. Dönem çalışma raporu, S. 248)

Ashnda partiler üstü politikanın ne olduğu da pek anlaşılmamaktadır Türk - İş örgütlerince. Örneğin, Ges - İş delegesi Hamdi Turan'a göre

“hiç bir siyasî örgütün organı olmadan bembeyaz kalmak, partiler üstü politika kavramından sunduğumuz ilkeleri gerçekleştirecek bir siyasî partiyi desteklemek, onu kendimize angaje etmek anlaşılmalıdır. Aksi tutum partiler üstü politika değil, politikasızlıktır.”

Aynı sendikanın (Ges - İş'in) başka bir delegesine (Hüseyin Ekşi'ye) göre “Partiler üstü politika sloganı ile vardığımız şimdiki durum herhalde bizi değil, işçinin bilinçlenerek memleket sorunlarına sahip çıkmasından korkanları memnun etmiştir. Türk - İş. sandıktan kimi çıkarayım diye düşünmek ve kamu oyunun aydınlatılmasında açık ve kesin bir tutum sahibi olmak mecburiyetindedir.”

Petrol - İş'e göre ise, partiler üstü politikadan şu anlaşılmaktadır :

“Partiler üstü politika demek, sadece tasvib edilmeyen partiye girmeme politikası demek değildir. İsmi ve ideolojisi ne olursa olsun, hiç bir siyasî kuruluşun çatısı altına girmeme politikasıdır. Elbette her medenî insan gibi sendikacıların da belirli bir siyasî partiye temayülleri olabilir. Hattâ milletvekili dahi olabilirler. Fakat bu siyasî inanışlarına sendikalar âlet edilmemelidir. Sendikacılık veya politikacılıktan biri mutlak tercih edilmeli ve tercih edilen diğerine üstün tutulmalıdır.” (Petrol - İş XII. Dönem çalışma raporu, S. 33)

Görülüyor ki partiler üstü politika, Türk - İş son kongresinde de açıklandığı gibi bir “yutturma, avutma ve aldatmacadır.” Bu politika, TİP'e karşı olmanın bir aracıdır. Türk - İş, partiler karşısında eşit mesafede bulunmamakta, TİP dışındakilerle içli dışlı bulunmaktadır. Şu halde Türk - İş, TİP'e karşı olduğu için de DİSK'e karşıdır. Çünkü, Türk - İş'e göre DİSK'i TİP kurmuştur. Oysa bu iddianın hiç bir dayanağı yoktur ve sırf işçi sınıfının devlet yönetimine ağırlığını koymasını amaç bildiği içindir ki, bu amacın gerçekleşmesinden zarar görenleri korumak amacıyla DİSK'e kesinlikle cephe almıştır. Zira DİSK, aynı zamanda NATO'ya Hayır diyenler arasındadır, Türk - İş ise, NATO'da kalınması taraflısıdır. NATO konusu bile Türk - İş'in niteliğini açıklamaya yeter sanırız. Buna karşılık DİSK, devrimci güçlerle fikir birliği yapmanın taraftarıdır. Esasen amaçlarını açıklarken istediği devrimlerin bazılarını şöyle sıralamıştı :

- Benlenmede devrim
- Barınmada devrim
- Sağlıkta devrim
- Eğitimde devrim

- Çalışmada devrim
- Millî gelirden devrim
- Vergide devrim
- İşçi ücretlerinde devrim
- Borçtan kurtulmada devrim
- Teşkilatlanmada devrim.

DİSK, devrimden ne anladığını şöyle belirtmiştir :

“Biz devrimciliği, bugünkü tutucu, gerici ekonomik ve politik ilişkilerin Anayasa uyarınca değiştirilmesi ve özetlediğimiz ilkelerin hayata uygulanması anlamında alıyoruz. Devrimcilik, hepimizin mülk sahibi olmasını ve uygarlık nimetlerinden eşitçe yararlanma olanağını sağlayacağı için bizim sendikacılık çalışmalarımızın özünü kapsayacaktır.” (DİSK Kuruluş Bildirisi)

Bugün DİSK, kurucu sendikalardan başka işçi sendikalarının da üye oldukları bir örgüttür. Üyeleri şunlardır :

Kimya - İş Sendikası, Turizm - İş Sendikası, Ege Bölgesi Mensucat İşçileri Sendikası (EMSİS), Bank - İş, Gaziantep Tekstil Sendikası, Serçip - İş (Seramik, Çimento, Porselen Sanayii İşçileri), Tadsis (Türkiye ayakkabı, Deri Sanayii İşçileri Sendikası.)

Kurucu sendikalarla bu üye sendikaları birleştiren ilke, hiç şüphesiz DİSK'in tüzüğü ve kuruluş bildirisinde yer alan ilkelerdir. Bu ilkeler Sosyal Anayasamızın ekonomik ve sosyal haklar bölümünde yer alan bütün ilkeleri içermektedir. Her ne kadar Türk - İş de Anayasadan yana olduğunu söylemekte ise, bu söyleyiş, eylemle bağdaşamamaktadır. Netekim Kongresinde de açıkça tenkid edildiği gibi Türk - İş; Atatürk ve 27 Mayıs ilkelerine karşı girişilen sistemli tahrip eğilimlerinin karşısında hareketsiz kalmıştır. Hattâ bir üye raporuna göre “çoklukla Anayasa dışı davranışların hâmisî kesilen Türk - İş, hükûmetin tasarrufları karşısında kendisinden beklenen seviyede bir uyarma yapmamıştır. Genel işçi sorunları ve diğer yurt sorunları karşısında tutarsız politikasını da benimsemediğimiz üst kuruluşumuz, böylece tüzük ve ilkeleri ile birlikte, genel kurulda alınan kararlara da sırt çevirmiştir. Ülkemizde hortlatılan gericilik ve buna ilişkin aşırı akımlar karşısında Türk - İş'in yeterince çaba sarfetmiş olduğunu söyleyememizin üzüntüsü içindeyiz.” (Genel - İş 3. Dönem Çalışma Raporu)

Ve Türk - İş, DİSK'i sınıf bilinci peşinde koşmakla suçlarken, bir Türk - İş delegesi açıkça şunu haykırmıştır :

“60 kuruş gündelik bir zam için üzerine kurşun sıkılan, fakat seçimler arefesinde günde bir lira zam verilen, 500 metre yerin dibinde günde 13.50 kuruşa çalışıp bir kilo etin parasını karşılamayan maden işçisi kardeşimin oyunu çalıp dört sene keyfetmek isteyenler bu acı gerçek karşısında bir mektupla 560.000 lira komisyon alan dış ticaretle meşgul vatandaş millî şuurda birleşecek, öyle mi,” Hüseyin Ekşi'nin konuşması)

Özetleyebiliriz :

Türk - İş, çok güç şartlar içinde doğmuş. güçlüklerle mücadele ederek gelişmiş, fakat yabancı yardımlarıyla donatılınca işçi sınıfının gidişine ayak uyduramayan. bağımlı bir duruma gelmiştir. DİSK ise, millî çevrelerin ve en başta Türk işçi sınıfının bilinçli temsilcisi olmak karar ve azmiyle kurulmuştur. İki konfederasyon arasında çalışma, amaçlar ve eylem bakımından tam zıtlık vardır. Biri, öbürünün sonunu getirecektir. Aradaki fark bu sonucu doğuracak kadar keskindir. Tarih, işçi sınıfı yararına dönüşerek ilerlemekte ve emperyal zme karşı, ve de kapitalizme karşı cephe alanlar ergeç muzaffer olmaktadır. DİSK bu yoldaki sayılı kilometre taşlarının en büyüklerinden biridir.